

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om studiestöd och till vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om studiestöd och till vissa lagar som har samband med den (RP 139/2017 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Virpi Hiltunen, undervisnings- och kulturministeriet
- konsultativ tjänsteman Sanna Pekkarinen, social- och hälsovårdsministeriet
- förmånschef Piia Kuusisto, Folkpensionsanstalten
- expert Samuli Maxenius, Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund - SAKKI rf
- ordförande Pietu Heiskanen, Finlands Gymnasistförbund rf
- ordförande Eini Järvi, Alliansen för Finlands Studerande - OSKU rf
- expert Antti Hallia, Finlands studerandekårers förbund - SAMOK rf
- socialpolitisk sekreterare Silja Silvasti, Finlands studentkårers förbund FSF rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- Ammattiosaamisen kehittämissyhistys AMKE ry
- Centralförbundet för Barnskydd
- Finlands universitet UNIFI rf.

Inget yttrande av

- Diskrimineringsombudsmannens byrå.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att lagen om studiestöd, lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken, militärunderstödslagen och lagen om allmänt bostadsbidrag ändras.

Betänkande KuUB 11/2017 rd

För att förbättra försörjningen för studerande som är vårdnadshavare för barn och som får studiepenning föreslås en försörjarförhöjning på 75 euro till studiepenningen. Försörjarförhöjningen ska inte beaktas som inkomst i bostadsbidraget, militärunderstödet eller vid bestämmande av avgifter för småbarnspedagogik eller vårdtillägget till stöd för hemvård eller privat vård. I propositionen föreslås det också att aktuella ändringar i utbildningsbehoven samt särdrag specifika för läroanstalterna beaktas i villkoren för studier på heltid, förlängning av studiestödtiden och läs-årets stödmånader.

Lagarna avses huvudsakligen träda i kraft den 1 januari 2018.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

I propositionen föreslås det en försörjarförhöjning på 75 euro till studiepenningen i syfte att förbättra försörjningen för studerande som är vårdnadshavare för barn. Tillsammans med försörjarförhöjningen uppgår studiepenningen till 325,28 euro i månaden. Rätt till försörjarförhöjning har de som får studiepenning och är vårdnadshavare för barn under 18 år. Utskottet stöder varmt förslaget. Propositionen svarar på ett uttalande som riksdagen godkände utifrån ett betänkande av kulturutskottet 2016 (KuUB 17/2016 rd). I uttalandet förutsatte riksdagen att statsrådet överväger en vårdnadshavarförhöjning till studiestödet (RP 229/2016 rd — RSv 238/2016 rd). Kulturutskottet uttryckte då oro uttryckligen över att ställningen för studerande med familj försämrats genom nedskärningarna av studiepenningen och bostadsbidraget.

Syftet med den föreslagna försörjarförhöjningen är att förbättra de ekonomiska förutsättningarna för studier för studerande som har vårdnad om barn samt kompensera för nedskärningen av studiepenningen inom högre utbildning och de strängare villkoren för bostadsbidrag för barnets vårdnadshavare. Försörjarförhöjningen gör det möjligt för en studerande som är vårdnadshavare för barn att ha de disponibla medel som behövs för att förena studierna med att ha vårdnaden och omsorgen om barnet.

Det föreslås att definitionen av heltidsstudier ändras så att utbildning enligt lagen om yrkesutbildning, vars syfte är genomförande av yrkesinriktad grundexamen, del av examen, utbildning som förbereder för yrkesutbildning eller utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv, är heltidsstudier. Dessutom föreslås det att rätten till studiestöd för utbildning som inte står under offentlig tillsyn preciseras med anledning av yrkesutbildningsreformen. Vidare föreslås vissa andra preciseringar för beviljande av rätt till studiestöd. Utskottet stöder förslagen.

Beviljandet av studiestöd görs smidigare och enklare genom att antalet stödmånader per läsår ändras bland annat för dem som går handledande utbildning för yrkesutbildning eller bedriver studier för grundläggande yrkesexamen. De föreslagna ändringarna motsvarar enligt uppgift i huvudsak Folkpensionsanstaltens gällande tillämpningspraxis.

Utskottet framhåller att yrkesutbildningsreformen kommer att leda till avsevärt större variation i fråga om studieformer och möjligheterna att avlägga studier. Studiestödet ska flexibelt kunna an-

Betänkande KuUB 11/2017 rd

passas till studietakten. Kulturutskottet ser det som mycket viktigt att man vid tillämpning av definitionen av heltidsstudier beaktar också motsvarande definitioner i lagstiftningen om exempelvis utkomstskyddet för arbetslösa. Det får inte bli så att en del blir lidande därför att definitionerna skiljer sig något från varandra.

I propositionen föreslås det också en förlängning av maximitiden för studiestöd som beviljas för en högskoleexamen. Därmed lindras villkoren för rätt till stöd. Ändringen ger en smidigare verkställighet av studiestödet och är enligt utskottets bedömning välkommen. Ändringen beaktar också att högskolornas studiestödsnämnder läggs ned den 1 januari 2018. I ett läge där studierna försenas av grundad anledning ligger det i såväl den studerandes som samhällets intresse att den studerande slutför sina studier med hjälp av studiestöd i stället för att ty sig till utkomststöd eller arbetslöshetsersättning. Att på grund av ekonomiskt tvång tvingas avbryta studierna på ett sent stadium är alltid det sämsta alternativet.

Utskottet noterar att propositionen innehåller ett förslag om antalet stödmånader som beviljas för studier utomlands. Den föreslagna ändringens konsekvenser för dem som studerar utomlands måste bevakas. Vid behov måste ytterligare åtgärder vidtas.

Utskottet noterar också att propositionen saknar en bedömning av konsekvenserna för barn.

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Kulturutskottet föreslår att lagförslagen godkänns utan ändringar.

Försörjarförhöjningen

Regeringen föreslår en försörjarspecifik förhöjning av studiestödet. Förhöjningen kan beviljas de båda föräldrar som är vårdnadshavare för barn eller andra vårdnadshavare. Med vårdnadshavare för barn avses vårdnadshavare enligt lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983). Det är mycket viktigt att försörjarförhöjningen inte beaktas som inkomst i bostadsbidraget eller militärunderstödet eller då avgifter för småbarnspedagogik eller vårdtillägget till stöd för hemvård eller privat vård fastställs. Avsikten är dessutom att studiestödets försörjarförhöjning inte beaktas vid bedömning av den underhållsskyldiges insolvens.

Försörjarförhöjningen kan enligt propositionen betalas till Folkpensionsanstalten på dess begäran som ersättning för underhållsstödet för den tid då underhållsstöd enligt lagen om underhållsstöd (580/2008) betalas till barnet på grund av att den som får studiepenning har försummat sin underhållsskyldighet gentemot barnet. Förhöjningen ska alltså enligt förslaget anvisas så att den används för barnets underhåll för den tid underhållsstöd betalas till barnet enligt lagen om underhållsstöd.

Under utskottsbehandlingen har det i vissa yttranden framförts att försörjarförhöjningen utöver det föreslagna också borde betalas till en underhållsskyldig som inte är vårdnadshavare. Det är enligt utskottet motiverat att rikta studiepenningens försörjarförhöjning uttryckligen till studerande som har vårdnaden om barn, eftersom en studerande som är vårdnadshavare för barn är tvungen att ta till olika arrangemang för att passa ihop studierna med vårdnaden och omsorgen om barnet, vilket även medför extra kostnader som det nuvarande studiestödet inte täcker. Utskottet

Betänkande KuUB 11/2017 rd

framhåller att den praktiska tillämpningen av bestämmelserna om försörjningsförhöjningen måste vara flexibel och rättvis och beakta olika slag av familje- och vårdnadsförhållanden.

Det är angeläget att verkställandet av försörjningsförhöjningen och dess konsekvenser för olika barnfamiljer följs noggrant. Samtidigt bör man beakta andra reformer som påverkar barnfamiljernas försörjning i olika riktning.

Antalet studiemånader på andra stadiet

Sakkunniga har påpekat att de studerande försätts i en sinsemellan ojämlig ställning på grund av bestämmelserna om antalet stödmånader per läsår i den föreslagna 7 c §. Gymnasiestuderande beviljas studiestöd endast för nio månader under läsåret. De som avlägger yrkesexamen får studiestöd för tio månader, och stöd kan beviljas också för längre tid om den studerade visar att han eller hon under läsåret bedriver studier under en längre tid än det.

Utskottet ser det som viktigt att studiestöd beviljas för den tid som faktiskt används för studier. Vid beviljande av studiestöd för studier utanför det egentliga läsåret måste man därför beakta bland annat att yrkesutbildningsreformen lett till individuella studievägar och individuella anpassningar och därigenom till förändringar i studierytmen vid yrkesläroanstalterna.

I det här sammanhanget vill utskottet inte föreslå ändringar i bestämmelserna om antalet studiemånader, men det är angeläget att senare utöka antalet studiemånader på andra stadiet i det fall att också sommarmånaderna tas i bruk för studier.

Stödet för skolresor

Under utlåndefasen ingick också förslag till precisering av stödet för skolresor i propositionen. Ändringarna ingår dock inte i den slutliga propositionen. Kulturutskottet understryker att stödet för skolresor är betydelsefullt för utnyttjandet av studiemöjligheterna på andra stadiet. Utskottet framhåller att det för alla fortsatta studier är viktigt att ha fullgjort den grundläggande utbildningen. De som passerat läropliktsåldern men deltar i grundläggande utbildning behöver därför stöd för skolresor.

I det praktiska verkställandet och utvecklingen av lagen om stöd av skolresor måste man i fråga om de yrkesstuderande beakta de praktiska förändringar som följer av yrkesutbildningsreformen. Utskottet ser det därför som behövligt att stöd för skolresor kan fås för sommarmånaderna, om den studerande studerar på sommaren eller kan tillgodoräkna sig ett sommarjobb som prestationer i examen. Enligt ett sakkunnigyttrande behövs det på grund av varierande familje- och levnadsförhållanden också flexibilitet i villkoren för stödet skolresor.

Enligt inkommen utredning ska systemet med stöd för skolresor omvärderas efter att yrkesutbildningsreformen har inletts i början av 2018. Möjligheterna att utveckla systemet är beroende bland annat av utvecklingen av nya biljettprodukter och tillgången till extra finansiering.

Betänkande KuUB 11/2017 rd

Studiestöd för personer under 18 år

Det är angeläget att det i samband med framtida ändringar av studiestödet fästs särskild uppmärksamhet vid studiestödet för minderåriga studerande på andra stadiet. Studiepenningen för en självständigt boende som är under 18 år är låg redan på basis av att den studerande är minderårig, och sjuttonåriga studerande på andra stadiet kan få allmänt bostadsbidrag enbart om de har förvärvsinkomster eller får studiestöd. På grund av sin ålder har de inte längre rätt till barnbidrag, och föräldrarnas inkomster kan leda till att de förvägras studiestöd.

Utskottet framhåller att det i och med längre avstånd mellan läroanstalterna blir allt vanligare att minderåriga studerande på andra stadiet bor självständigt och bildar ett eget hushåll. Den som är under 18 år enligt lagen omfattas visserligen av underhållsskyldigheten, men vårdnadshavarnas möjligheter att ekonomiskt stödja ett barn som bor självständigt varierar kraftigt. Genom att stärka ekonomin för en minderårig studerande som bor självständigt kan man förbättra förutsättningarna för jämlik utbildning och bidra till att unga inte avstår från att söka till motiverande studier på andra stadiet på grund av familjens oförmåga att betala hyra eller andra ekonomiska omständigheter.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1—4 i proposition RP 139/2017 rd utan ändringar.

Betänkande KuUB 11/2017 rd

Helsingfors 21.11.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuomo Puumala cent
vice ordförande Sanna Lauslahti saml
medlem Li Andersson vänst
medlem Ritva Elomaa saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Marisanna Jarva cent
medlem Kimmo Kivelä blå
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Sari Multala saml
medlem Mikaela Nylander sv
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Pekka Puska cent
medlem Sami Savio saf
medlem Jani Toivola gröna
medlem Pilvi Torsti sd
ersättare Sofia Vikman saml (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.